

הוסת היא הלכה⁽⁸³⁾ למשה מסיני:

ולכן, גם אם לא ראתה ולא הרגישה בשעת וסתה, אם לא בדקה הרי היא בחזקת טמאה מספק, מהלכה למשה מסיני שחומרתה כדין מהתורה.

ולכן, הבא מן הדרך לאחר זמן הוסת אינו יכול לסמוך על אשתו שבדקה עצמה בשעת הוסת ומצאה טהורה אלא אם כן ישאלנה בפירוש האם אכן עשתה כן, ואינו יכול לסמוך על הסכמתה להבעל גרידא.

ג. רבה בר בר חנה אמר: אפילו הגיע שעת וסתה נמי מותרת! שיכול לסמוך על הסכמתה להבעל, מבלי לשאול אותה במפורש אם בדקה בשעת הוסת ומצאה עצמה טהורה, כי קסבר — וסתות דרבנן! שמדאורייתא גם אם הגיע זמן וסתה, אם לא

הרגישה ולא ראתה, הרי היא בחזקת טהורה ואינה צריכה אפילו בדיקה. אלא, שרבנן חייבוה בדיקה ביום הוסת, אך גם אחר שחייבוה הרי זה "חיוב בדיקה" גרידא ולא שהעמידה מדרבנן ב"חזקת טומאה מספק" [כשם שהעמידה רב הונא הסובר שוסתות דאורייתא] אם לא בדקה. ולפיכך, כל שספק לו לבעל אם בדקה עצמה ביום הוסת הוא יכול לסמוך על חזקת טהרתה הקודמת, ואינו צריך לשאלה אודות הבדיקה אלא יכול לסמוך⁽⁸⁴⁾ על הסכמתה להבעל גרידא.

רב אשי מעמיד את המשנה שהרי הן בחזקת טהרה לבעליהן אפילו לאחר שהגיע זמן וסתן, ומתני לדברי רב הונא ורבה בר בר חנה הכי:

אמר רב הונא: לא שנו שהרי היא בחזקת טהרה, ואפילו בהגיע שעת וסתה, אלא שאין

נמצא שגם מה שכתב רש"י שטמאה רק מספק הוא כשעבר הוסת, אבל ביום הוסת תולים בודאי שעוד תראה.

במהרי"ץ חיות הקשה על עיקר דברי רש"י שהוסתות הם הלכה למשה מסיני כיצד אם כן ישנה במחלוקת בדבר ויש הסוברים וסתות דרבנן, והרי כתב הרמב"ם [ממרים א, ג] והתוספות [יבמות טז, ב ד"ה הלכה] שדברים המקובלים מסיני אין נופל בהם מחלוקת, וצ"ע. בגדרי המחלוקת אם וסתות דאורייתא או דרבנן ראה להלן [טז, א] שביארה הגמרא הדינים התלויים במחלוקת זו.

84. ביאור זה שהתר האשה הוא משום שטומאים על הסכמתה להבעל כתבו הרמב"ן כדי לישב את שיטת רש"י. שאפילו הגיע הבעל יום אחד אחרי הוסת אין צריך לשאול האשה.

83. רש"י [ד"ה "דאורייתא"] כתב שאם וסתות דאורייתא "מחזקינן לה בטומאת ספק", ודייק הערוך לנר שסובר שלכו"ע אין טבע הוסת גורם שנתלה שטמאה בודאי. אולם התוספות [ד"ה "אפילו"] כתבו "ולמ"ד וסתות דאורייתא אסורה דודאי ראתה", מבואר שאם וסתות דאורייתא ודאי ראתה באותו יום.

החכמת בצלאל כתב שגם רש"י מודה לתוספות, שהרי כתב שוסתות דאורייתא הוא מהלכה למשה מסיני, ולכאורה תמוה מהגמרא לקמן סג, ב, שדורשת האיסור מפסוק מפורש "והזרתם את בני ישראל מטומאתם" אזהרה שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסת. ותירץ החכמת בצלאל שדווקא ביום הוסת עצמו האיסור הוא מהפסוק "והזרתם", אבל כשעבר הוסת שיש ראייה להתיר שלא הרגישה דם בכל היום נפסק איסור זה ואסורה רק מהלכה למשה מסיני.

לה וסת לימים לחודייהו אלא יש לה וסת המורכב לימים⁽⁸⁵⁾ ולקפיצות, שאינה רואה אלא בעקבות קפיצה, ובימים קבועים. כיון דבמעשה הקפיצה תליא מילתא [ראייתה], הרי היא בחזקת טהרה אפילו אם הגיע הזמן

שאם תקפוץ בו היא תראה, משום שאמרינן אימא לא קפיץ ולא חזאי [שהיות ושינוי החזקה מותנה בעשיית מעשה תלינן שהחזקה נמשכת ולא נעשה מעשה הקפיצה המשנה אותה]. אבל, אם יש לה וסת לימים

והקשו עליו התוספות [ד"ה "אפילו"] מהו הטעם להקל יום אחר הוסת יותר מביום הוסת עצמו, והרי דם נדה מטמא לו ימים וכל זמן שלא נתברר שלא ראתה בוסת לא פחת החשש. הרמב"ן והרשב"א הקשו על רש"י שרבי יהושע וחכמים [טז, א] סוברים שוסתות דרבנן ואוסרים האשה גם אחרי הוסת עד שתבדוק, והבא מהדרך אינו יודע אם בדקה אשתו.

ולכן ביארו שרבה בר בר חנה התיר רק ביום השביעי שאחרי הוסת, שביום זה נוסף עוד צד להתר, שגם אם נטמאה אולי הספיקה כבר לטבול ולהטהר.

ולתרץ שיטת רש"י כתב הרמב"ן שהסכמת האשה להבעל הוא כאומרת בדקתי וטהורה אני ואין חוששים שמסכימה להבעל באיסור, ואף על פי שבשאר נשים לא התירו עד שתאמר במפורש שבדקה, לבא מהדרך הקלו.

הסדרי טהרה [קפו, ד ד"ה ועתה] תירץ שיטת רש"י בתירוצו נוסף, שכשעבר הוסת מותרת האשה משום שישנה הוכחה מכך שלא הרגישה דם כל היום שטהורה, ודווקא ביום הוסת עצמו אסורה שחוששים שתראה בעתיד תוך כדי ביאה. ולכן גם בלא בדקה יש מקום להקל יום אחר הוסת.

ועדיין יש להקשות, שתירוצים אלו אינם מועילים למקרה שהאשה יושנת, שהרי אז אין לנו אז את הסכמתה להבעל שמכוחה התיר הרמב"ן, וגם לא שייך תירוץ הסדרי טהרה, שכל עוד לא אמרה שלא הרגישה מנין לנו שלא ראתה בוסת בהרגשה. ובריטב"א כתב מפורש שגם אם ישנה האשה מותרת היא לבא מהדרך,

וכן דייק הר"ן שסוברים הרמב"ם והרי"ף. והראב"ד [בעלי הנפש, שער הספירה עמוד עט] כתב שדווקא ביושנת התירו שלא לצערה ולהעירה כדי לבדוק, אבל ערה מחויבת בבדיקה. תירוץ נוסף כתב הרמב"ן ליישב שיטת רש"י, שטעם ההתר כשעבר הוסת הוא משום שאולי בדקה כדין, ולפירושו זה מבואר גם ההתר באשה ישנה. ועדיין צ"ע שבתירוץ הרמב"ן מיושבת קושייתו מהגמרא טז, א, אבל קושיית התוספות שהקשו מסברא עדיין קשה, שהרי גם אם בדקה אולי מצאה דם בבדיקה ומה תוספת התר יש בבדיקה שאין יודעים תוצאותיה.

ובנודע ביהודה [קמא יו"ד נה] כתב שאפשר להתיר אחרי הוסת גם בלא בדקה ולסמוך על חזקת טהרה, שביום הוסת אין סומכים על חזקה משום שהספק הוא על העתיד שאם תבעל אולי תראה תוך כדי ביאה, וחזקה מועילה לפשוט רק מה היה בעבר, כמבואר בגמרא בניטין [כח, ב] "לשמא מת (בעבר) לא חיישינן (שסומכים על חזקת חי) לשמא ימות (בעתיד) חיישינן". ובדבריו מתורצת קושיית התוספות שכשעבר הוסת והנידון רק על העבר סומכים על חזקה להתיר גם בלא בדקה.

שיטה נוספת בדעת רבה בר בר חנה כתב הרשב"א, שאפילו ביום הוסת עצמו מותרת, ואף על פי ששאר נשים גם אם יבדקו ביום הוסת נשאר באיסורן, כיון שכל האיסור הוא מדרבנן הקלו לבא מהדרך ואפילו בלא בדקה.

85. גירסת רוב הראשונים [לעיל יא, א] "יש לה וסת לקפיצות" ולא גרסו "לימים", ולמד מכאן

לחודייהו, והגיע יום וסתה, אסורה לשמש כי איבדה את חזקת טהרתה.

קפבר רב הונא **"ופתות דאורייתא"**, וכשהגיע יום וסתה הרי היא בחזקת טמאה מספק מהתורה, אם לא בדקה בו. ולכן, גם אם היא מסכימה להבעל, אין הבעל יכול לסמוך עליה שמן הסתם בדקה בשעת וסתה, אלא הוא חייב לשאלה אם אכן בדקה בשעת וסתה ונמצאת טהורה.

רבה בר בר חנה אמר: אפילו יש לה וסת

לימים והגיע שעת וסתה **מותרת** לבעלה הבא מן הדרך ולא יודע אם בדקה בשעת וסתה, שעדיין היא בחזקת טהרתה.

ומבאר הגמרא: **קפבר** רבה בר בר חנה — **"ופתות דרבנן"** שתיקנו לה בדיקה ביום הוסת, אבל לא ביטלו את חזקת טהרתה.

אמר רב שמואל משמיה דרבי יוחנן: אשה שיש לה וסת, והיה בעלה בדרך, וחזר שבעה ימים אחר זמן וסתה, **בעלה** (86) **מחשב ימו וסתה**, ובא עליה, שיכול לסמוך שטבלה

ומצאה טמא ולא בדקה בין השמשות הרי זו ספק זבה, וכן פסק הרמב"ם [איסור ב, כ], וכיון שטומאת זיבה היא רק על ידי דם שיצא ביום הי"א, מוכח שחוששים שנמשכה הראיה עד יום האחד עשרה, וראתה ג' ימים בזיבה.

גם הרע"א [תשובה ס ד"ה "וראיתיי"] נחלק על הזכרון יוסף, ונקט שאסור גם אחר ז' ימים, ולכן תירץ שההתר בסוגייתנו הוא משום ספק ספיקא שגם בלא ידיעה שפסקה הראיה מצטרף צד זה לספק ספיקא, ספק אולי לא ראתה וגם אם ראתה אולי נמשכה הראיה רק יום אחד וטבלה. ובסדרי טהרה [קצו כג ד"ה "אלא דקשה"] דחה תירוץ זה שמלשון הגמרא "ודאי ראתה מי קאמינא מי ימר דטבלה" משמע שזהו כל הטעם לאסור ולא שיש ספק לכמה זמן נמשכה הראיה, וכן כתב גם החזו"א [יו"ד פא]. תירוץ נוסף תירוץ הרע"א שבסוגייתנו שלא ראינו הדם ורק הוסת מלמדת שראתה כטבע הנשים, אפשר גם לסמוך על טבע האשה מתי תפסיק הראיה, אבל כשסיבת האיסור היא ראית דם, יש לחוש שתשונה בפעם זו טבעה ותמשך הראיה יותר מהרגיל.

החזו"א [יו"ד צב, כב] תירץ שדווקא כשידוע שראתה ביום שביעי ויצאה האשה מכלל הרוב חוששים גם ליום הי"א, אבל בסתם אשה

הרז"ה [סלע המחלוקת יט] שאפשר לקבוע וסת לקפיצות לבדן, ואם ראתה האשה ג' פעמים דם אחרי פעולה מסוימת אסורה בכל פעם שתשוב ותעשה פעולה זו עד שתבדוק. וכן היא שיטת רש"י [יא, א ד"ה "קמ"ל"].

גם הרשב"א והריטב"א שחולקים על הרז"ה וסוברים שרק כשהיו ג' הקפיצות באותו היום נקבע וסת לא גרסו בגמרא "לימים", אלא שהם נדחקו ותירצו שנקטה הגמרא לשון קצרה והכוונה גם לימים אף על פי שלא נכתב במפורש.

86. יש להקשות כיצד נתיר מכח החישוב שעברו ז' ימים מהוסת, והרי הוסת רק מלמד מתי התחילה הראיה ולא מתי פסקה, וצריך לחשוש שנמשכה הראיה ז' ימים ולא יכלה להטהר. ובשו"ת זכרון יוסף [יו"ד י] הוכיח מקושיא זו שרוב נשים פוסקות מלראות אחרי ה' או ו' ימים ומשום הרוב תולים שלא נמשכה הראיה ליום השביעי, ולמד מכך לאשה שיש לה טבעת קבועה באותו מקום ואינה יכולה לבדוק בדיקת הפסק טהרה שמותרת אחר ז' ימים גם בלא בדיקה. ובסדרי טהרה דחה שאין לסמוך על כך שרוב נשים פוסקות ביום השביעי, שבכרייתא [סח, ב] מצינו שאשה שבדקה ביום השביעי

לאחר שבעת ימי נדתה, מבלי לשאול אותה על כך.

אמר ליה רב שמואל בר ייבא לרבי אבא האם בכל אשה אמר רבי יוחנן שיכול לסמוך שטבלה, אפילו ילדה [קטנה] (87) דבזיזא למטבל [שמתביישת לטבול אם לא שמפייסנה בעלה לטבול]?

אמר ליה רבי אבא – אטו "ודאי ראתה" מי אמר רבי יוחנן שיכול לסמוך על טבילה מבלי לשאלנה? אימר דאמר רבי יוחנן דמי

שהיה בדרך ואינו יודע אם ראתה שכיון שספק ראתה ספק לא ראתה, ואם תמצא לומר ראתה אימא טבלה (88), שמספיק ספק טבילה כדי להתיר אשה שספק ראתה!

ומכיון שדינו של רבי יוחנן הוא רק בספק ראתה, אפשר להקל אפילו בילדה המתביישת לטבול בלי שיפייסנה בעלה. כי בכל אופן יש ספק גם אצל ילדה שמא טבלה, ומספיק ספק טבילה להתיר כיון שגם הראיה (89) היא רק ספק.

תולים שכבר ביום הז' פסקה הראיה.

87. כן פירש רש"י, ונמצא שרבי אבא הכריע להתר, אבל התוס' [ד"ה "משום"] פירשו ש'ילדה' הכוונה לילודת שנטמאה בלידתה, ופוחדת לטבול, והכריע רבי אבא לאיסור, שרק בספק התיר רבי יוחנן ולא בוודאי. ובערוך לנר ביאר שרש"י מיאן בפירש כתוספות אף על פי שלשון הגמרא משמע יותר כפירושם, משום שרק עד שלושים יום מהלידה פוחדת היולדת לטבול, והיה לרב שמואל בר ייבא לבאר בספיקו שמדובר בתוך זמן זה.

88. נחלקו הראשונים האם סובר רבי יוחנן שוסתות דאורייתא ואף על פי כן התיר כשעברו ז' ימים מהוסת, או שרבי יוחנן סובר שוסתות מדרבנן ולכן הקל אבל אם וסתות דאורייתא אין להקל. ונפק"מ להלכה מספק זה האם אשה שאין לה וסת שחוששת לעונה בינונית, יכול בעלה לחשב ז' ימים אחר עונה בינונית, ואפילו שגם מ"ד וסתות דרבנן החמיר בעברה עונה בינונית כמ"ד וסתות דאורייתא.

מהתוס' [עמוד א ד"ה "אפילו"] שביארו גם את מימרת רבה בר בר חנה שמדובר שעברו ז' ימים מהוסת, מוכח שרק לסוברים וסתות דרבנן ישנה קולא זו. אולם בדעת רש"י שחולק על

התוספות כתב הערוך לנר שגם אם וסתות דאורייתא מותרת אחר ז' ימים. וביאר הערוך לנר שמחלוקת רש"י ותוס' זו תלויה במחלוקתם מהו חומרת הוסת למ"ד וסתות דאורייתא, שרש"י הסובר שגם לשיטה זו אינה טמאה אלא מספק, התיר על ידי חשבון הימים. והתוספות הסוברים שטמאה ודאי החמירו. והוכיח הערוך לנר כשיטת רש"י מהגמרא לעיל ט, א שדן רבי יוחנן בשיטת הסוברים וסתות דאורייתא ונראה שכן היא גם שיטתו.

אולם הרמב"ן כתב שגם לרש"י סובר רבי יוחנן שוסתות דרבנן, ואף על פי שרבי יוחנן התיר רק אחר ז' ימים ורבה בר בר חנה הסובר וסתות דרבנן התיר מיד אחר הוסת, תירץ הרמב"ן שרק לבא מהדרך הקלו מיד אחר הוסת אבל כשבעלה בעיר צריך להמתין לכו"ע ז' ימים. עוד תירץ הרמב"ן שדינו של רבי יוחנן הוא במקרה שעברה גם העונה בינונית וגם הוסת ולכן החמיר עד יום השביעי, ורבה בר בר חנה שהתיר מיד דיבר כשעבר הוסת ולא העונה. ובשם הראב"ד כתב שרבי יוחנן ורבה בר בר חנה נחלקו האם למ"ד וסתות דרבנן צריך להמתין ז' ימים.

89. התוספות הרא"ש [ד"ה א"ר יוחנן] כתב שיסוד התר ביום השביעי הוא משום ספק

אבל, ודאי ראתה – אין יכול לסמוך, מספק, על כך שטבלה. **כי מי ימר דטבלה?** ואם כן, הנה ליה ספק להיתר וודאי לאיסור. **ואין ספק** היתר **מוציא מידי ודאי** איסור.

ותמחה הגמרא: **ולא?!** (90) וכי אין ספק מוציא ודאי?
והתניא: חבר [המוחזק להפריש תרומות

ולהתיר. **ובראש יוסף** [פסחים ט, ב] תירץ שתקנו רבנן שלא לסמוך במקרים אלו על הרוב, אולם דחה תירוץ זה **שמהרמב"ם** מוכח שהאיסור מדאורייתא.

הרבנו דוד [פסחים ט, א ד"ה "טעמא"] הקשה על הגמרא בפסחים שחייבה לבדוק חמץ משום שאין ספק מוציא מידי ודאי, והרי בדיקת חמץ חיובה רק מדרבנן וספק דרבנן לקולא. ותירץ שדווקא דבר "שהוא ספק מתחילתו" מתירים באיסור דרבנן "אבל זה שראינו החמץ בבית מי יאמר שאכלו, ודאי על האומר כן להביא ראיה".

וביאור תירוצו נראה כמקובל בשם ר' ברוך **בער** [הובא בברכת אברהם פסחים ט] שהנידון אם ספק מוציא מידי ודאי הוא אם הדין לסמוך על הרוב הוא דווקא במקום שיש לנו כבר ספק מחמת מקרה אחר שגורם להסתפק ואחרי שכבר נוצר ספק יכול הרוב להכריע כאחד הצדדים. אבל כאשר אין אנו מתחילים להסתפק אלא משום הרוב, נסתפקה הגמרא האם גם כאן נלך אחר ספק המצוי ונחדש ספק שיוציא מהודאי. ולדוגמא באשה שרואה דם ואין יודעת אם הדם מהמקור, מציאת הדם מולידה ספק, ורוב דמים מהמקור רק פושט ספק זה ובמקרה זה ודאי מכריע הרוב. אבל הבא מהדרך אחרי הוסת ויודע שאשתו נטמאה, אין לו שום סיבה להתחיל להסתפק האם נטהרה, ורק משום שרוב נשים טובלות מתחילים לדון ולהסתפק בטומאה הודאית.

ולפירושו זה אין חילוק בין איסורי דרבנן לדאורייתא בסוגיתנו, שאם אין בכח הרוב לחדש ספק, ממשיכים לנקוט כודאי הידוע ואין כאן

ספיקא המועיל בכל איסורי תורה, ולדבריו אין כוונת הגמרא בקושיתה שגם ספק יוציא מידי ודאי, שאותו ההתר שמכוחו ספק מוציא מידי ספק יועיל גם להוציא מידי ודאי, שהרי בודאי אין לנו ספק ספיקא, אלא הקשתה הגמרא שמדין רוב נתיר גם ודאי איסור.

ובתורת השלמים [קפה, א] הקשה שאין סומכים על ספק ספיקא להתר אלא כשאי אפשר לברר הספק, וכאן שיכול לברר ולשאל האשה אין ספק ספיקא מועיל. ותירץ שרוב הנשים טובלות מיד וכשמסייע הרוב לספק ספיקא מתירים גם כשאפשר לברר. ולדבריו שגם לספק המוציא מידי ספק צריכים לרוב, מיושבת יותר לשון הגמרא שהקשתה שגם בודאי איסור יועיל הרוב.

90. ספק הגמרא צריך ביאור, שהרי אם וסתות דאורייתא, פשיטא שאסור ככל ספק דאורייתא שחייב להחמיר. ואם וסתות דרבנן, ספק דרבנן לקולא ופשוט שמותר.

בתוספות [ד"ה חבר שמת] כתבו שספק שבסוגיתנו אינו ספק השקול אלא "ספק טוב ורגיל" להתר, שדרך נשים להיטהר מטומאתן מיד. וכן ביאר **רש"י** [פסחים ט, א ד"ה "ודאי"] שספק מעשר מוציא מידי ודאי משום שרוב חברים מעשרים. וכן תירצו **הרמב"ן** ו**הריטב"א** [ע"ז מא, ב] שבכל הספיקות שבסוגיתנו מסתבר יותר צד ההתר. והקשה **בקובץ שיעורים** [פסחים לז] שאם כן גם אם וסתות דאורייתא קשה מהו צד הגמרא לאסור, ואין לתרץ שמדין חזקה תולים שנשאר האיסור ככתחילה, שפשוט הוא שרוב עדיף מחזקה וצריך לילך אחריו

ומעשרות] שמת, והניח מגורה מלאה פירות, ואין ידוע אם הפריש מהן תרומות ומעשרות, הרי אפילו הן בני יומן, שרק היום הכניסם למגורה — הרי הן בחזקת מתוקנין!

והא הכא, הפירות היו ודאי טבל כשהוכנסו למגורה, ועתה הן ספק מעושר ספק אינו מעושר, ובכל זאת קאתי ספק מעשר ומוציא⁽⁹¹⁾ מידי ודאי טבל?!

ומתרצת הגמרא: התם — ודאי וודאי הוא! שאנו בטוחים בודאות שהחבר תקנם לפני שמת. וכדרכי הנינא חזאה. דאמר רב חנינא חזאה: חזקה על חבר שאינו מוציא תחת ידו דבר שאינו מתוקן!

ואיבעית אימא: ספק וספק הוא [דהיינו: גם אם חזקת החבר אינה חזקה גמורה אפשר לסמוך עליה, כי גם חזקת הטבל אינה גמורה]. דיתכן שהטבל אינו טבל וכדברי אושעיא, ומספיק ספק עישר כדי להתיר ספק טבל.

דאמר רבי אושעיא: מערים אדם על תבואתו לפטרה מהמעשר, על ידי כך שהוא מכניסה במוץ שלה הביתה. שהתבואה אינה נאסרת באיסור טבל אלא אם כן היה גמר מלאכה של התבואה בשדה ולאחר מכן הכניסה לבית. אבל אם קדמה הכניסה לבית לגמר מלאכת התבואה שוב אינה נאסרת באיסור טבל גם אם גמרו את מלאכת התבואה בבית.

והמכניס את התבואה כשהיא במוץ, לפני גמר מלאכה, וממרחח בבית הרי הוא מערים לפטרה מן המעשר. אלא, שגם אם מדאורייתא לא נאסרת התבואה שהוכנסה הביתה במוץ, היא נאסרת מדרבנן [שאסרו אכילת קבע בטבל עוד לפני שנגמרה מלאכתו]. ולפיכך כל ההערמה מועילה רק — כד⁽⁹²⁾ שתהא בהמתו אוכלת! שאכילת בהמה, ואפילו אכילה מרובה, נחשבת כאכילת עראי.

ואכתי קשה: וכי אמרינן אין ספק מוציא

אפילו ספק דרבנן, ואם רוב מחדש ספק בכוחו אחר כך גם להכריע הספק שיצר ויתיר גם איסור דאורייתא.

91. בב' מקומות נוספים מצינו בש"ס נידון זה האם ספק מוציא מידי ודאי ובפשטות אין להם שייכות לסוגיתנו, אולם בתוספות כתבו שישנה שייכות מסוימת:

א. ביבמות לז, ב "ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא" נסתפקה הגמרא האם ספק יורש יטול חלק בירושה כשיש יורש ודאי, או שניתן הכל ליורש הודאי, ובפשטות נידון זה הוא כדיני ממון ואינו שייך לסוגיתנו שדנה באיסור והתר. ובתוספות רבנו פרץ [פסחים ט, א ד"ה

"וקאתי" דימה הסוגיות זו לזו. ב. בחולין י, א "השוחט בסכין ונמצאת פגומה" לאחר השחיטה, ובין השחיטה למציאת הפגם שבר בסכין עצמות קשות שמסוגלות לפגום סכין, דנה הגמרא האם נחשוש שבא הפגם תוך כדי שחיטה או שנתלה הפגם בעצמות שודאי פגומות. ולכאורה שם אין הספק והוודאי סותרים זה לזה שאפשר שבכח שניהם לפגום, וכל הנידון שם הוא במי לתלות הפגם. ובתוספות [ד"ה חבר] מבואר שהנידון שם שייך לסוגיתנו.

92. הקשו התוספות ד"ה "בהמתו" כיון שבהכניס במוץ התירו רק לבהמה אבל לאדם

מידי ודאי?

מצויין שם וגררהו מהבור.

והא הכא, בנפל שהיה כבור, דודאי הטילה השפחה נפל⁽⁹³⁾ לבור, וספק גררהו החולדה והברדלס, ספק לא גררהו, ובכל זאת קאתי ספק גררה ומוציא⁽⁹⁴⁾ מידי ודאי נפל?!

ומתרצת הגמרא: לא תימא שמדובר בהטילה ודאי נפל לבור. אלא אימא הטילה כמין א-טו

והתניא: מעשה בשפחתו של מסיק [מוסק זיתים] אחד, ברימון [שם מקום] שהטילה נפל לבור, ובא כהן והציץ בו כבור, לידע אם זכר הוא הנפל אם נקבה, ונפקא מינה לימי טומאה וטהרה. ובא מעשה של אותו כהן לפני חכמים, וטהרוהו [שלא האהיל על הנפל כשהציץ כבור], מפני שהולדה וברדלם

ודאי.

עוד הקשה הפני יהושע [פסחים ט, א ד"ה "והתניא"], שאם באיסור דרבנן ספק מוציא מידי ודאי, מהי אם כן הוכחת הגמרא מחבר שהניח מגורה מלאה פירות, והרי כל הפרות מלבד דגן תירוש ויצהר חיובם במעשר רק מדרבנן, ואולי בפירות אלו דווקא דיברה הברייתא.

תירון נוסף כתבו התוספות שהברייתא דיברה שהניח החבר פירות למאכל בהמה ובהם אין אפילו ודאי איסור דרבנן. התוספות הרא"ש [ד"ה "ופטורה"] תירצו שגם לאדם מותר לאכול כשהכניס במוץ ומה שנקטה הגמרא בהמה הוא משום שבעוד התבואה מעורבת במוץ אינה ראויה למאכל אדם. ובתוספות רבינו פרץ [פסחים ט] האריך בהוכחות בנידון זה.

93. הרמ"א [או"ח תקנו, י] פסק שאסור לקבור נפל ביו"ט, וכתב המגן אברהם [שם, ב] שדין זה נלמד מסוגיתנו, שמכך שהטילה השפחה בנפל לבור ולא קברתו, מוכח שאין מצווה לקבור אלא בר קיימא. המגן אברהם עצמו חולק, ומתיר לקבור נפל ביו"ט. ואת הראיה מסוגיתנו דחה, שאפשר שהטלה לבור גם היא קבורה. ובמשנה ברורה [שם, מט] הכריע להקל לקבור נפל ע"י עכו"ם.

94. התוספות [ד"ה "ספק"] הקשו אולי דיברה

אסורה מדרבנן, אם כן מהברייתא שהתירה גם לאדם כמשמעות לשון "מתקנין", עדיין מוכח שספק מוציא מידי ודאי. וברש"י [ד"ה "כדי"] מבואר שתירון השני נסמך על התירון הקודם שחזקה על חבר, וכל התוספת בתירון השני היא שרק באיסור דרבנן מועילה חזקת החבר אבל אם היה חשש דאורייתא היה אסור, ולפירוש זה אין מקום לקושית תוספות, שחזקה היא שמוציאה מהודאי ולא הספק, וכן תירץ הרמב"ן [ע"ז מא, ב].

התוספות תירצו שפשוט לגמרא שספק מוציא מידי ודאי באיסור דרבנן וכל הנידון הוא בדאורייתא. ובראש יוסף [פסחים ט] ביאר תירוצם שגם אם אין ספק מוציא לגמרי מידי ודאי, בכוחו למעט בודאות ונהיה ספק השקול, ובאיסורי דרבנן ספק לקולא די בזה. ורש"י שמיאן בתירון התוספות נראה שביאר הסוגיא כפירושו של ר' ברוך בער ש"אין ספק מוציא מיד ודאי" הכוונה שלא מתחילים לידון בספק וממשיכים לנקוט כודאי שאסורה.

ותירון התוספות צריך עיון, ששיטתם [עמוד א ד"ה "אפילו"] היא שרק אם וסתות דרבנן אפשר לסמוך על חשבון הימים שעברו מהוסת, ובהכרח שרבי יוחנן שסמך על חשבון הימים, סובר וסתות דרבנן. ואם כן כל נידון סוגיתנו בעבר הוסת הוא באיסורי דרבנן, ואיך אפשר לומר שרק בדאורייתא אין ספק מוציא מידי